

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО – X КЛАС, ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ.

1. Хорарниум часове по учебен план:

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА:

не по-малко от 4 часа седмично = 144 часа годишно.

ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ИЗБИРАЕМА ПОДГОТОВКА (ЗИП)

2. Място и роля на обучението по *Изобразително изкуство* за профилираната подготовка на учениците от X клас.

Образователното и възпитателното значение на учебния предмет *Изобразително изкуство* се определя от последователното развитие на изобразително-творческите способности на всички ученици и е насочено към изграждането на тяхната ценностна система в областта на художествената култура.

Обучението по *Изобразително изкуство* в X клас се осъществява само като профилирана подготовка. Това променя съществено неговото място и значение в системата на обучение по изобразително изкуство в сравнение с предишните класове. Главните различия се отнасят до възможностите за усвояване на по-задълбочени знания и умения и повишени изисквания към формиране на естетическото отношение на учениците към околната среда.

Профилирането се извършва в две насоки:

Първа – по учебно съдържание. В сравнение със задължителната подготовка, то е значително разширено и обогатено.

Втора – по интереси. В учебния процес на профилирана подготовка се имат предвид общите и специалните интереси на учениците по изобразително изкуство и тяхното желание за по-нататъшно професионално ориентиране в тази област.

3. Място и роля на обучението по *Изобразително изкуство* в X клас, съотнесено към Държавните образователни изисквания (ДОИ).

ДОИ по *Изобразително изкуство* за гимназиалния етап имат едни и същи образователни ядра и стандарти за всички класове от IX до XII клас, защото тези изисквания представляват изходното равнище в края на обучението в XII клас. Учебните проблеми и задачи за отделните класове са степенувани според дидактическия принцип за постепенно усложняване. Тяхното развитие се обуславя от предходната образователна степен и етапи.

Учебното съдържание по *Изобразително изкуство* за X клас е разпределено в две образователни равнища.

Първото образователно равнище е задължително за профилиращия предмет *Изобразително изкуство* в други профили: хуманитарен, природоматематически, технологичен и спорт.

Първото и второто образователни равнища, взети заедно, са задължителни за профилирана подготовка по изобразително изкуство.

Профилираната подготовка не е професионална подготовка. Тя е част от цялостната система на обучението по изобразително изкуство в общообразователното училище. Поради това не се допуска тясно профилиране само в един вид или жанр, материали и техники, като се изключат въобще останалите видове и жанрове от учебния процес.

Според интересите на учениците и условията на работа в училище в XI-XII клас в учебния план се предвижда организационната форма *Изобразително студио*. Ученикът избира само едно от трите му разновидности: студио за изящни изкуства; студио за приложни изкуства; студио дизайн.

4. Знания, умения и отношения.

Знанията и уменията за профилирана подготовка в X клас са обособени в две групи: *Теория и история на изобразителното изкуство* и *Художествена практика*.

Теорията обхваща знания за развитието на стиловете през различните исторически епохи; връзка на изобразителното изкуство с народното творчество, митологията и религията; вариативност; символичност и метафоричност на образите; система от знаци и средства за визуална комуникация; изобразително изкуство и масова култура и др.

Художествената практика засяга проблеми на творческия метод на художника и на учебната изобразителна дейност: изобразителни принципи; експресивност на изразните средства; изграждане на реални и фантазни образи според особеностите на изящните и приложно-декоративните видове и жанрове; дизайн на предмети; илюстрация.

Отношението в профилираната подготовка по изобразително изкуство за X клас се насочва към по-диференцирана и мотивирана лична позиция и оценка на явленията в историята на изобразителното изкуство и изразните средства в творческия процес на художника и собствената учебна изобразителна дейност.

II. ЦЕЛИ.

Целите на учебния предмет са свързани с формирането на художествено-естетическо отношение към природата, обществото и изобразителното изкуство и възпитаване на траен интерес към националната и световната художествена култура.

За X клас по-главните цели на профилираната подготовка са:

- Разкриване особеностите на стиловете в изобразителното изкуство и архитектурата като единство на формообразуващи принципи;
- Разбиране творческата свобода като право на личен избор на изразни средства;
- Усвояване на система от знания и умения, свързани с автономията на отделните

видове и жанрове изобразително изкуство;

- Разбиране възможностите за въздействие на различни визуални форми и средства в масовата култура;
- Разкриване синтеза между изобразителни и други творчески средства в народни празници и обичаи.

III. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ.

Равнището на познавателните възможности на учениците в X клас е сравнително високо. Поставените пред тях задачи имат вече изградена база до IX клас. Това улеснява разкриването и задълбочаването на нова проблематика и ново равнище в двете области: *Теория и история на изобразителното изкуство* и *Художествена практика*.

Ядрата и стандартите на учебното съдържание по *Изобразително изкуство* за X клас са разпределени на две равнища. Очакваните резултати по образователни равнища могат да се обобщят по следния начин:

Първо равнище. Ученикът различава общо стиловите особености на изразните средства през различните исторически епохи и своеобразието на българското изобразително изкуство; ориентира се самостоятелно в избора на творчески метод при изпълнение на учебните изобразителни задачи.

Второ равнище. Ученикът разбира ролята и значението на творческата личност за развитието на българското и световното изобразително изкуство; явява критично отношение към традиционни и съвременни творчески методи и подходи; експериментира с разнообразни изобразителни материали и техники.

IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ.

Учебното съдържание за профилирана подготовка в X клас е представено в съответната таблица.

Ядрата включват обобщената проблематика на учебния предмет за всички класове от гимназиалния етап: изкуство и общество, творчески процес, ситуация и визуални комуникации.

Стандартите определят изходното равнище в края на XII клас.

Учебните проблеми и задачи са конкретизирани за X клас.

Ключовите понятия и знания на теоретико-приложна основа се отнасят до всички стандарти на отделните ядра.

Контекстът и дейностите отразяват извършването на определен вид учебна дейност в дадена среда и с конкретни изисквания.

Възможностите за междупредметни връзки са отбелязани с имената на отделни учебни предмети, с които изобразителното изкуство се интегрира по посочени в стандартите учебни проблеми и задачи.

* Ключовите понятия и знания се отнасят за първо и второ образователно равнище. Във второ равнище се разкрива по-подробно тяхното съдържание и значе-

ние. Например: понятието „реклама“ на първо равнище се свързва общо с разновидностите на рекламата и връзката между текст и образ. Във второ равнище се разглеждат и по-подробно изразните средства на рекламата в печатните издания и във визуалните електронни медии (телевизия, компютър) (колона 4).

** В колона 6 са посочени възможности за междупредметни връзки. Включените в тази колона различни учебни предмети се отнасят и за двете образователни равнища.

1	2	3	4	5	6
Ядра на учебното съдържание	Стандарти на учебното съдържание	Очаквани резултати по основни учебни проблеми и задачи	Ключови понятия и знания на теоретико – приложна основа *	Контекст и дейности	Възможности за междупредметни връзки **
<p>Ядро № 1</p> <p>ИЗКУСТВО И ОБЩЕСТВО</p>	<p>Първо равнище</p> <p>Стандарт №1</p> <p><u>Ученикът:</u> Разкрива обществените условия, свързани с възникването и развитието на изобразителното изкуство и архитектурата през отделните исторически епохи.</p> <p>Стандарт №2</p> <p><u>Ученикът:</u> Притежава основни познания за функциите на изобразителното изкуство в етапите на неговото историческо развитие: изкуство и религия, власт и изкуство, народ и изкуство.</p> <p>Стандарт №3</p> <p><u>Ученикът:</u> Проучва и дискутира критерии за оценка на изкуството в условията на съвременната масова култура: проблемът за художествена ценност и безвкусица (кич).</p>	<p><u>Ученикът трябва да:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Различава стиловите характеристики на изобразителното изкуство от различни епохи и направления. Диференцира илюстрациите според вида на литературното произведение, материалите и техниките на изпълнение. Установява разнообразието на индивидуални творчески почерци в съвременното изкуство. Откроява по-съществени национални особености на българското изобразително изкуство – традиция и съвременност. Разкрива и анализира взаимодействията и различията между българското изобразително изкуство с изкуството на други народи. Разпознава и определя разликите между самодейното и професионалното художествено творчество. 	<p>Художествен метод</p> <p>Стил – принципи на формообразуване</p> <p>Направление</p> <p>Течение</p> <p>Възраждане</p> <p>Художествен център</p> <p>Визуална комуникация</p> <p>Масова култура</p> <p>Естетически вкус</p> <p>Художествен вкус</p> <p>Естетическа оценка</p> <p>Художествена ценност</p> <p>Художествена оценка</p> <p>Художествен живот</p> <p>Художествена традиция</p> <p>Художествени влияния</p> <p>Художествена критика</p> <p>Пазар на изкуството</p> <p>Колекция</p> <p>Национално изкуство</p> <p>Световно изкуство</p> <p>Народно изкуство</p> <p>Иконография</p>	<p><u>На ученика трябва да се даде възможност да:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Посещава изложби, художествени музеи и галерии, археологически музеи и етнографски сбирки; проучва каталози, пътеводители и друга информационна литература. Различава и анализира художествени произведения от близки и далечни епохи. Посещава религиозни храмове с цел разграничаване стиловите особености на тяхната архитектура и иконография. 	<p>Български език и литература</p> <p>Музика</p> <p>История и цивилизация</p> <p>Философия</p> <p>География и икономика</p> <p>Психология и логика</p> <p>Физика и астрономия</p>

<p>Ядро № 1</p> <p>ИЗКУСТВО И ОБЩЕСТВО</p>	<p>Второ равнище</p> <p>Стандарт №1 <u>Ученикът:</u> Разбира особеностите на изобразителното изкуство като част от духовната култура; взаимовръзки с другите културни институти (художествена критика, музеи и галерии).</p> <p>Стандарт №2 <u>Ученикът:</u> Разкрива националните особености на българското изобразително изкуство и народното творчество – различия, взаимодействия, традиции и съвременност.</p> <p>Стандарт №3 <u>Ученикът:</u> Ориентира се в стилового многообразие в развитието на изобразителното изкуство.</p> <p>Стандарт №4 <u>Ученикът:</u> Изразява и отстоява лична позиция при разкриване обществената функция и значението на изобразителното изкуство.</p>	<p>Ученикът трябва да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Анализира ролята и значението на някои социални фактори при формирането на художника. • Установява по-съществени влияния на фолклора върху професионалното изкуство. • Разкрива и анализира типични белези на иконографията. 		<p>На ученика трябва да се даде възможност да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Възприема самостоятелно и критично течения и направления на модерното и съвременното изкуство. 2. Формулира и мотивира основни критерии за качество на творбата и изразява устно и писмено своето мнение. 3. Дискутира проблеми на съвременното изкуство и масовата култура. 	
--	--	--	--	---	--

<p>Ядро №2:</p> <p>ТВОРЧЕСКИ ПРОЦЕС</p>	<p>Първо равнище Стандарт №1 Ученикът: Притежава система от знания в различни области на художествено – естетическата дейност: изобразителна, приложно – декоративна, дизайн, синтетична.</p> <p>Стандарт №2 Ученикът: Разграничава и прилага различни подходи в творческия изобразителен процес при работа по натура и въображение: отразяване на формата, цвета, обема и пространството.</p> <p>Стандарт №3 Ученикът: Прилага собствени критерии за оценка при изобразяване на обекти и явления от околната среда – естетически и екологически аспекти.</p>	<p>Ученикът трябва да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сравнява и анализира творческия мироглед (идеи за света и изкуството) на художници от старото и съвременното изкуство. • Познава и прилага разнообразни методически подходи за постигане единство на изразните средства с определени материали и техники, видова и жанрова принадлежност на ученическите произведения. 	<p>Творчески мироглед Творчески труд и продуктивност Идеен замисъл Тема Сюжет Творчески почерк Творческа интуиция Творчески експеримент Учебна рисунка Академична рисунка Живопис Моделиране Конструиране Приложни изкуства Дизайн Комбинаторика и пространство Технология на изобразителните материали Художествена фотография Компютърна графика</p>	<p>На ученика трябва да се даде възможност да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проучва литературни източници с мисли на художници за творческия процес и техни произведения. 2. Прилага собствени разбирания и усет за творчески метод в учебната изобразителна дейност. 	<p>Български език и литература</p> <p>Музика</p> <p>Етика и право</p> <p>Химия и опазване на околната среда</p> <p>Математика</p>
<p>Ядро № 2:</p> <p>ТВОРЧЕСКИ ПРОЦЕС</p>	<p>Второ равнище Стандарт №1 Ученикът: Анализира творческия процес като система от връзки между художник, обект и творчески продукт.</p>	<p>Ученикът трябва да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Различава някои обективно – наподобителни от субективно – експресивни творчески методи и подходи. • Прилага различни творчески методи в собствената си изобразителна дейност. 		<p>На ученика трябва да се даде възможност да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проучва и дискутира критични материали за традиционни и съвременни, неконвенционални творчески методи и изразява собственото си мнение за тях. 2. Прилага в съответна работна 	

	<p>Стандарт №2 <u>Ученикът:</u> Оценява и изпълнява визуални образи в различни връзки с действителността – проблемът за реално и картинно пространство; проблемът за подражанието и условността; метафоричност, символичност, експресивност.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Разбира и прилага теоретико-практическите основи на визуалните образи при специализирани изобразителни дейности: рисуване и живопис; моделиране и конструиране; приложни изкуства и дизайн; комбинаторика; технология на изобразителните материали; художествена фотография; компютърна графика и анимация. 		<p>среда разнообразни изобразителни технологии при изграждане на образи върху плоскост и в действителното пространство. 3. Усвоява и прилага фото-техники и компютърни програми за създаване на визуални художествени образи.</p>	
<p><u>Ядро № 3:</u> СИТУАЦИЯ И ВИЗУАЛНИ КОМУНИКАЦИИ</p>	<p>Първо равнище Стандарт № 1 <u>Ученикът:</u> Диференцира средствата за визуална информация и комуникация в определена ситуация по вид, място и начин на въздействие.</p> <p>Стандарт № 2 <u>Ученикът:</u> Изразява собствена естетическа позиция при възприемане, оценяване и изобразяване на визуалната характеристика на различни социални ситуации.</p>	<p><u>Ученикът трябва да:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Възприема и анализира форми и средства за масова визуална информация и комуникация в конкретна социална среда: младежки движения, културни прояви (шоу спектакли), спортни състезания, търговска реклама и др. Познава и използва разнообразни средства за визуален диалог с определено позитивно или негативно съдържание. 	<p>Масова култура Шоу програма Видео клип Реклама Акция Хелънинг Пърформанс Конкуренция Виртуални образи Комикси Демокрация Хуманизъм Младежки движения Творческа свобода</p>	<p><u>На ученика трябва да се даде възможност да:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Заеме ясна позиция за форми на въздействие и съдържание на визуални средства за масово въздействие сред учащата се младеж. Участва в изработване на визуални средства за ученически масови акции. 	<p>Български език и литература Чужд език Математика Информатика Информационни технологии История и цивилизация География и икономика Етика и право Биология и здравно образование Химия и опазване на околната среда Физика и астрономия Физическа култура и спорт Музика</p>

<p><u>Ядро № 3:</u></p> <p>СИТУАЦИЯ И ВИЗУАЛНИ КОМУНИКАЦИИ</p>	<p><i>Второ равнище</i></p> <p>Стандарт № 1</p> <p><u>Ученикът:</u> Представя проекти на различни видове социо-културни ситуации: народни обичаи и празници, религиозни и граждански обреди и други масови прояви.</p> <p>Стандарт № 2</p> <p><u>Ученикът:</u> Проявява критическо отношение към различни гледни точки на съдържанието и визуално-знаковата характеристика на ситуации от съвременността.</p>	<p><u>Ученикът трябва да:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Разкрива и анализира естетически, политически, търговски, морални, религиозни, екологични и хуманитарни цели в изпълнението на определен вид средства и форми за визуална информация и комуникация. • Разбира и използва взаимовръзките между съдържание, материали и технически средства във визуалната комуникация. 		<p><u>На ученика трябва да се даде възможност да:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Разкрива самостоятелно ролята и мястото на визуалната комуникация в динамиката на съвременния обществен живот в национален и световен мащаб, като посочва конкретни масови прояви. 2. Изработва саморъчно или с визуални технически средства материали за масови ученически акции. 3. Дискутира свободно негативни страни на визуалните средства за масова комуникация и предлага собствени проекти (в текст и образ) за тяхното преодоляване. 	
---	---	--	--	---	--

V. ОЦЕНЯВАНЕ – СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ.

Оценяването на резултатите от учебната работа по *Изобразително изкуство* в гимназиалния етап обхваща следните видове оценки:

- Начална оценка – в началото на учебната година (входящо равнище);
- Текуща оценка – за резултати от отделни уроци или по-големи методически единици (дидактически комплекси);
- Срочна оценка – в края на учебния срок (междинно равнище);
- Годишна оценка – в края на учебната година (изходящо равнище).

Оценката по *Изобразително изкуство* има **дидактически и естетически** показатели.

Дидактическите показатели се отнасят до изпълнението на поставените учебно-практически задачи и до усвояването на определени теоретични знания за изобразителното изкуство, които съответстват на Държавните образователни изисквания (ДОИ), съответно за I и II – равнище.

Естетическите показатели отразяват качествените характеристики на индивидуалните творчески прояви на ученика.

Общо оценката по *Изобразително изкуство* е комплексна (съдържа дидактически и естетически показатели).

Основен принцип на оценяването е стимулиране на: повишен интерес към изобразителното изкуство; творческа самостоятелност при изпълнение на изобразителните задачи; способност за критична оценка и адекватно ориентиране в художествените явления от миналото и съвременността.

Поради силното диференциране на изобразителните умения на отделни ученици в процеса на профилираната подготовка, при оценяването се вземат под внимание и техните индивидуални предпочитания, способности и талант. Тези показатели обаче не трябва да се абсолютизират.

Цифровата оценка е задължителна и се формира по преценка на учителя, с отчитане на формални – дидактически и на субективни – естетически фактори. При всички случаи оценката е поощрителна, в полза на ученика, който показва желание и интерес към участие в часовете по *Изобразително изкуство* и се стреми да развива собствените си изобразителни способности, творческо мислене и въображение и художествена култура.

VI. МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ.

При изпълнението на учебната програма по *Изобразително изкуство* е необходимо да се имат пред вид няколко основни положения:

1. Учебното съдържание не е годишно разпределение; ядрата не са раздели; стандартите не са теми. От това следва, че учебната програма е изходен материал, основа за педагогическо творчество на учителя. Той сам, по своя преценка, в зависимост от конкретните условия на работа, определя съдържанието, последователността, методите и организацията на уроците по *Изобразително изкуство*, като се съобразява с Дър-

жавните образователни изисквания според общата таблица на учебното съдържание.

Препоръчва се в обучението по *Изобразително изкуство* да се използват по-големи методически единици – дидактически комплекси. Те обединяват група уроци по общи учебни проблеми и задачи на едно или повече образователни ядра и стандарти.

2. В гимназиалния етап се придава важно значение на междупредметните връзки. За обучението по *Изобразително изкуство* това е ключов проблем, който е от изключително значение за успешната учебна работа. Същността на ядрото *Изкуство и общество* от учебното съдържание за X клас, свързва обучението по *Изобразително изкуство* главно с обучението по *История и цивилизация*; ядрото *Творчески процес* с обучението по *Психология и логика*; ядрото *Ситуация и визуални комуникации* с обучението по *Информационни технологии*.

Засилените междупредметни връзки и нарастващото влияние на факторите на околната среда дават възможност в обучението по *Изобразително изкуство* да се използва организационната форма *Образователен проект с интегрално-ситуационно съдържание*.

3. Поради повишеното качество на аналитичното и критичното мислене на учениците в тази възраст е желателно да се използва дискусиата като методическа форма. Важно значение има умението на учителя да създава проблемни, нестандартни ситуации, които да стимулират самостоятелното мислене на учениците и да мотивират тяхната творческа активност.

4. За проверка и оценка на постиженията на учениците по *Изобразително изкуство* могат да се използват различни традиционни и модерни методи и форми:

- индивидуални и общи корекции;
- обсъждане на резултати от учебната работа;
- контролни задачи;
- тест и др.

5. В профилираната подготовка по *Изобразително изкуство* се използват широко извънкласни и извънучилищни форми. Сред тях особено място и значение има **пленерът** (учебно-творческа практика). Той е задължителен и се провежда по отделна програма. Резултатите от изпълнението на нейните задачи се оценяват. Оценката се включва в сročната оценка на ученика.

Профилираната подготовка по *Теория и история на изобразителното изкуство* се разширява и задълбочава чрез **обучение** (учебни екскурзии) в **музеи, художествени галерии и изложбени зали**.

Профилираната подготовка по *Образователен проект* изисква да се състави подробен организационен план за участието (индивидуално или групово) на учениците в процеса на неговата реализация в училище и в околната среда.

Важна съставка на профилираната подготовка са **годишните изложби**. Те включват произведения, които са изпълнени в класни и извънкласни условия, както и свободни работи. Изложбите са форма на обществена изява, която се отразява положително върху годишната оценка на ученика.